

Ηθική, πολιτική, κοινωνιολογία, νομική και θρησκεία ενώπιον του θανάτου! (Νικόλαος Στανίτσας, Νοσηλευτής - Μάστερ Θεολογίας)

/ [Πεμπτούσία](#)

Ο θάνατος δεν είναι μόνο ένα απλό βιολογικό φαινόμενο, αλλά πολυσύνθετο συμβάν με μεταφυσικές, δεδομένου ότι η εκκλησία τον βλέπει ως «φοβερώτατον μυστήριο», ενώ η φιλοσοφούσα διάνοια του ανθρώπου ήδη από τα αρχαία χρόνια τον είδε σαν λογική συνέπεια της φθοράς της ζωής.

Για την αγιοπνευματική μας παράδοση ο βιολογικός θάνατος είναι απόρροια της πτώσεως και της αποστασίας του ανθρώπου από την πηγή της ζωής, τον Θεό. Ο άνθρωπος κάνοντας κακή χρήση του αυτεξουσίου του, εισπράττει ως τίμημα τη φθορά και τον θάνατο.²⁵⁶ Η διακοπή της κοινωνίας με τον Θεό είχε ως αποτέλεσμα την στέρηση της ζωής και στέρηση της ζωής σημαίνει θάνατος, «...όσον γαρ αφίστατο της ζωής, τσοσούτον προσήγγισε τω θανάτω. Ζωή γαρ ο Θεός, στέρησις δε της ζωής θάνατος...» διδάσκει ο Μ. Βασίλειος.²⁵⁷

Από βιολογικής άποψης ο θάνατος ορίζεται ως το στιγμιαίο γεγονός, που χωρίζει

δύο διαδικασίες, τη διαδικασία του θανάτου από την διαδικασία της αποσύνθεσης. Κατά την διαδικασία του θανάτου ο οργανισμός είναι ζωντανός και πορεύεται προς τον θάνατο. Στο τέλος αυτής της δοκιμασίας επισυμβαίνει ο θάνατος και την επόμενη στιγμή αρχίζει η διαδικασία της αποσύνθεσης.²⁵⁸

Κατά την διδασκαλία της εκκλησίας μόνο το σώμα παραδίδεται στην φθορά του θανάτου. Το αθάνατο στοιχείο στον άνθρωπο, η ψυχή, εξακολουθεί, και μετά τον φυσικό θάνατο, να ζει με άλλο τρόπο. Η ετερότητα αυτή προσδιορίζεται από στοιχεία ξένα προς την καθημερινή μας αντίληψη και περιβάλλεται από πέπλο μυστηρίου, που μόνο η αποκάλυψη του Θεού μπορεί να ανασύρει για λίγο.²⁵⁹

Πότε επέρχεται ο θάνατος

Το πότε επέρχεται ο θάνατος δεν είναι πλέον υπόθεση της ιατρικής επιστήμης. Το όλο θέμα εμπλέκεται μέσα στα ενδιαφέροντα της ηθικής, της πολιτικής, της κοινωνιολογίας και της νομικής, ενδεχομένως και άλλων επιστημών, που η κάθε μια το βλέπει κάτω από το δικό της πρίσμα.²⁶⁰ Το ερώτημα πότε επέρχεται ο θάνατος στον άνθρωπο, ο πραγματικός θάνατος, ο οριστικός θάνατος ή ο καθολικός θάνατος, πότε το σώμα είναι νεκρό, είναι μεγάλο, δύσκολο, σύνθετο και φοβερό, γιατί ο θάνατος είναι μυστήριο. Πότε λοιπόν επέρχεται ο οριστικός σωματικός θάνατος; Όταν δεν λειτουργεί η συνείδηση, όταν δεν λειτουργεί η καρδιά ή οι πνεύμονες, ή κάποια άλλη στιγμή ή όλες αυτές τις στιγμές και άλλες διαδοχικώς και βαθμιαίως; Και ποιος θάνατος προηγείται πράγματι; Ο εγκεφαλικός ή ο καρδιακός, ώστε να καθορίσουμε ποιος είναι ο οριστικός;

Είναι βασικό πρόβλημα και από ιατρικής-βιολογικής πλευράς, γιατί υπάρχει διαφωνία ως προς την στιγμή της έλευσης του θανάτου μεταξύ των βιολόγων και των ιατρών. Όπως επίσης είναι και θεμελιώδες πρόβλημα από νομικής-θεολογικής-χριστιανικής πλευράς, γιατί κανείς δεν θέλει να είναι ένοχος επισπεύσεως του θανάτου ενός ανθρώπου, ή ένοχος φόνου, ή ακόμα ένοχος της αιώνιας καταδίκης ενός προσώπου ένεκα του ότι με την επίσπευση του θανάτου του δεν τον άφησε να μετανοήσει.

Ένα χωρίο της Αγ. Γραφής σχετικά με τον θάνατο του ανθρώπου λέει: «...ὡσπερ το σώμα χωρίς πνεύματος νεκρόν ἐστίν...».²⁶¹ Αυτό σημαίνει ότι όσο το πνεύμα ή η ψυχή είναι στο σώμα, αυτό δεν είναι νεκρό. Όταν αποχωρισθεί, τότε νεκρώνεται. Αλλά τίθεται το ερώτημα: Πότε αναχωρεί το πνεύμα ή η ψυχή από το σώμα; Δεν είμαστε βέβαιοι, αν η απάντηση στο ερώτημα αυτό μπορούμε να την πάρουμε από τα τέσσερα ευαγγέλια, τα οποία μας δίνουν πληροφορίες για τον θάνατο του Ιησού επάνω στο Σταυρό. Αυτά είναι:

1. «Ο δε Ιησούς πάλιν κράξας φωνή μεγάλη αφήκε το πνεύμα»²⁶²
2. «Ο δε Ιησούς αφείς φωνήν μεγάλην εξέπνευσε... Ιδών δε ο κεντυρίων...ότι ούτω κράξας εξέπνευσεν...»²⁶³
3. «Και φωνήσας φωνή μεγάλη ο Ιησούς είπε πάτερ, εις χείρας σου παρατίθεμαι το πνεύμα μου. Και ταύτα ειπών εξέπνευσεν»²⁶⁴
4. «Ότε ουν έλαβε το όξος ο Ιησούς είπε, τετέλεσται, και κλίνας την κεφαλήν παρέδωκε το πνεύμα».²⁶⁵

Από το συνδυασμό των χωρίων αυτών συμπεραίνουμε ότι ο θάνατος του Ιησού δεν συνέβη βαθμιαίως, αλλά επήλθε μάλλον στιγμιαίως ή ακαριαίως. Ο Χριστός έδειξε με αυτό τον τρόπο ότι ο θάνατος ο σωματικός ο βιολογικός θάνατος, ο χωρισμός δηλαδή της ψυχής από το σώμα, επέρχεται στιγμιαία. Έτσι και ο θάνατος του κάθε ανθρώπου επέρχεται στιγμιαία. Η πορεία ενός βαριά ασθενή προς τον θάνατο ναι μεν είναι σταδιακή, ο θάνατος όμως καθ' εαυτός επέρχεται στιγμιαία. Ο θάνατος του ανθρώπου ως πολυκύτταρου οργανισμού θα πρέπει να κριθεί με βάση την ύπαρξη ή μη βασικών λειτουργιών στο σύνολο του οργανισμού και συνεπώς μόνο η αμετάκλητη παύση της λειτουργίας του οργανισμού ως σύνολο στοιχειοθετεί τον θάνατο του ανθρώπου. Από αυτή την άποψη ο θάνατος του ανθρώπου επέρχεται στιγμιαία, όταν οι βασικές λειτουργίες της ζωής, όπως τις δέχεται η επιστήμη της βιολογίας, παύσουν να υφίστανται στο σύνολο του ανθρώπινου οργανισμού.²⁶⁶

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

256 Πρωτ. Καλλιακμάνη Β., «Το μυστήριο του θανάτου στην Ορθόδοξη Θεολογία», 9ο Πανελλήνιο Λειτουργικό Συμπόσιο «Το μυστήριο του θανάτου στη λατρεία της εκκλησίας», Βόλος 5-7 Νοεμβρίου 2007

257 ΡG 31, 345 Α

258 Παναγόπουλος Εμμ., «Εγκεφαλικός Θάνατος», εφημερίδα «Ορθόδοξος Τύπος», αριθμός φύλλου 1586, 25.02.2005

259 Αρχ. Χριστοδούλου, «Εγκεφαλικός ή καρδιακός θάνατος;», Αθήνα 1992, σελ. 9

260 Οπ. π. σελ. 6

261 Ιακ. 2,26

262 Ματθ. 27,50

263 Μαρκ. 15, 37-39

264 Λουκ. 23,46

265 Ιω. 19,30

266 Λυντέρης Χρήστος, «Το ποινικό δίκαιο των Μεταμοσχεύσεων», βλ. μν. εργ. σελ. 58-59

Παρατήρηση: η ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ συνεχίζει την παρουσίαση με τη μορφή σειράς άρθρων της μελέτης “Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ Η ΑΠΟΨΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ”, του θεολόγου και νοσηλευτή **Νικόλαου Στανίτσα**. Πρόκειται για αναθεωρημένης έκδοση του κειμένου που κατατέθηκε ως διπλωματική εργασία στη Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου με επιβλέποντες καθηγητές τους ΚΟΪΟ ΝΙΚΟΛΑΟ, ΦΑΝΑΡΑ ΒΑΣΙΛΕΙΟ και ΛΟΗ ΝΕΚΤΑΡΙΟ.